

lerini, küçük listenin ise sadece kimya-
yı ilgilendirenleri ihtiva ettiğini söyler.
Daha sonra Câbir'den naklen onun 300
felsefe, 300 mekanik ve 500 tıp kitabı
ile sanatlar ve savaş araçları üzerine
1300 risâle kaleme aldığını anlatır (*el-
Fihrist*, s. 500-503). Bu külliyyat içinden
genellikle birbirleriyle pek fazla irtibatı
olmayan 112 kitap simya alanına aittir
ve bunlarda Antikçağ Helenistik dönem
simyacılarına sıkça göndermelerde bu-
lunulur. Ayrıca külliyyattan yetmiş kitap,
Câbir'in kimya alanındaki deneye dayanan
çalışmalarının ve sistematığının bir
ürünü olarak bilinir. Onun tabiat felse-
fesi hakkındaki düşünceleri, kimya ve
esrarlı ilimlerle ilgili görüşleri *Kütübü'l-
Mevzîn* adıyla anılan 144 kitapta yer
almaktadır.

Câbir'e nisbet edilen eserlerin ona ait
olmadığı ve hatta bir kişiye ait olama-
yacağı, daha sonraki dönemlerde bir
ekol tarafından kaleme alındığı şeklin-
deki J. Ruska ve P. Kraus'a ait iddialar
Fuat Sezgin tarafından eleştirilmiştir.
Özellikle Kraus'a göre Câbir külliyyatının
muhtevasında bu eserlerin II. (VIII.) yü-
zyıla ait olamayacağını gösteren birçok
delil yer almaktadır. Bu deliller ışığında
külliyyatın yazılış tarihini III. (IX.) yüzyıl-
dan geriye götürmek imkânsızdır ve hat-
ta bazı ipuçları külliyyatı IV. (X.) yüzyıla
kadar götürmemizi mümkün kılma-
ktadır (bk. *İA*, III, 3-5). Câbir'in gerek tarihî
şahsiyetini gerekse eserlerini bir uydur-
madan ibaret sayan bu yaklaşıma Fuat
Sezgin ciddi gerekçelerle karşı çıkmış-
tır. Sezgin'e göre, Câbir külliyyatında yer
alan ilmi-felsefî malzeme ve iktibasla-
rın III. (IX.) yüzyıldan geriye gitmediği

şeklindeki ön yargılı hipotezi terkettiği-
miz takdirde, Câbir'in eserleri II. (VIII.)
ve hatta I. (VII.) yüzyıldaki ilmi ve felse-
fî literatür hakkında paha biçilmez bir
kaynak olacaktır. Câbir'in kullandığı kay-
naklar, tercüme faaliyeti Huneyn b. İs-
hak ve kurduğu okulla zirvesine çıkma-
dan çok önce Arapça'ya tercüme edilmiş
Helenistik sahte eserler literatürü idi ve
Câbir'in Helenistik kültüre dayalı bilgi
ve aktarmaları bu erken tercümelere
dayanmaktadır. Esasen Câbir'in ilmi ve
felsefî başarısının önemi de her şeyden
önce eserlerinin II. (VIII.) yüzyılda kale-
me alınmış olmasındadır (Sezgin, IV, 152-
175).

Eski ve yeni birçok bibliyografik kay-
nakta Câbir'e isnat edilen eserlerin çe-
şitli listeleri yer almak ve yeni listeler
içinde P. Kraus'un hazırladığının en ge-
nişi olduğu görülmektedir (*Jâbir ibn Hay-
yân, Contribution à l'Histoire des Idées
Scientifiques dans l'Islâm*, I, *Le Corpus des
Écrits Jâbiriens*, Kahire 1943). Fuat Sez-
gin, büyük ölçüde Kraus'un çalışmalarını
esas alarak Câbir'in günümüze kadar
ulaşan eserlerinin isimlerini, çeşitli yaz-
maların bulunduğu yerleri, isim ve nü-
sha farklarını, neşirleri içeren geniş bir
bibliyografya vermiş ve buna Kraus'un
listesinde bulunmayan bazı eserleri de
katmıştır (GAS, IV, 231-269). Sezgin'in
eserinde ayrıca Câbir b. Hayyân üzerine
yapılmış modern çalışmaların da bir lis-
tesi yer almaktadır (s. 229-231). Câbir'e
ait eserlerin on bir tanesi Holmyard ta-
rafından neşredilmiştir (*Muşannefât fi 'il-
mi'l-kîmiyâ li'l-hakîm Câbir b. Hayyân
eş-Şûfî*, Paris 1928). P. Kraus da *Muhtâ-
ru Resâ'ili Câbir b. Hayyân* içinde beş

risâlesinin tam metni ile on üç eserinin
bazı seçme metinleri yayımlamıştır
(Kahire 1354; Paris 1935). Ayrıca Ebû Rîde
Câbir'e ait beş felsefî risâleyi *Zeitschrift
für Geschichte der Arabisch-Islamischen
Wissenschaften*'de neşretmiştir
(Frankfurt 1984, I, 50-68; 1985, II, 75-84).

BİBLİYOGRAFYA :

Câbir b. Hayyân, *Muşannefât fi 'ilmi'l-kîmi-
yâ li'l-hakîm Câbir b. Hayyân eş-Şûfî* (nşr. E. J.
Holmyard), Paris 1928; a.mlf., *Muhtâru Re-
sâ'ili Câbir b. Hayyân* (nşr. P. Kraus), Kahire
1354; a.mlf., *Kitâbü's-Seb'în [The Book of Se-
venty]* (nşr. Fuat Sezgin), Frankfurt 1986, "Edi-
tor's Introduction"; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*,
s. 498-503; Kâdî Sâid, *Tabakâtü'l-ümem*, Kahi-
re, ts., s. 70; İbnü'l-Kiftî, *İhbarü'l-ulemâ*, s.
111; *Hediyyetü'l-ârifin*, I, 249; Sartori, *In-
troduction*, I, 532-533; Colin Ronan, *The Cam-
bridge World's Science*, Cambridge 1984, s.
238-239; Sezgin, GAS, IV, 133-270; H. Corbin,
İslâm Felsefesi Tarihi (trc. Hüseyin Hatemi),
İstanbul 1986, s. 134-138; S. H. Nasr, *İslâm ve
İlim: İslâm Medeniyetinde Akıl İlimlerin Tarihi
ve Esasları* (trc. İlhan Kutluer), İstanbul 1989,
s. 194-197; a.mlf., *İslâm'da Bilim ve Medeni-
yet* (trc. Nabi Avcı v.dğr.), İstanbul 1991, s. 260-
270; H. E. Stapleton, "Probable Sources of the
Numbers on which Jâbirian Alchemy was
based", *Archives Internationales d'Histoire des
Sciences*, XXXII/22, Paris 1953, s. 44-59; Al-
len G. Debus, "The «Geber» Tradition in Wes-
tern Alchemy and Chemistry", *MTQA*, VIII
(1984), s. 3-15; M. Plessner, "Gâbir Ibn Hayyân
und die Zeit der Entstehung der arabischen
Gâbir-Schriften", *ZDMG*, CXV (1965), s. 23-
35; a.mlf., "Jâbir Ibn Hayyân", *DSB*, VIII, 39-
43; Fâzil et-Tâi, "Nebze 'an Câbir b. Hayyân",
MMIir., XIV (1967), s. 35-54; J. Ruska, "Vorschrit-
ten zur Herstellung von scharfen Wässern
bei Gâbir und Râzî", *Isl.*, XXV (1939), s. 1-34;
P. Kraus, *Jâbir ibn Hayyân, Contribution à
l'Histoire des Idées Scientifiques dans l'Islâm*,
I, *Le Corpus des Écrits Jâbiriens*, Kahire
1943; a.mlf., "Câbir", *IA*, III, 3-5; a.mlf. — [M.
Plessner], "Djâbir b. Hayyân", *El*² (İng.), II, 357-
359; Celal Sarâc, "Câbir İbni Hayyân Üzeri-
ne", *İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Dergisi*,
I, İstanbul 1963, s. 4-15.

MAHMUT KAYA

CÂBİR b. YEZİD

(bk. CÂBİR el-CU'Fİ).

CÂBİR b. ZEYD

(Jâbir b. Zeyd)

Ebü's-Şa'sâ Câbir b. Zeyd el-Ezdi
(ö. 93/711-12)

İbâziyye'den olduğu söylenen
muhaddis ve fakih.

Câbir
b. Hayyân'ın
*el-Havâşşü'l-
kebir*
adlı eserinin
ilk iki sayfası
(Süleymaniye Ktp.,
Bağdatlı
Vehbi
Efendi,
nr. 2280)

وَنَبَا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُصْ مِنْ ذَلِكَ فَادَّعَى أَنَّهُ جَاءَهُ عَلَى صَاحِبِهِ
سِرًّا هَذَا فِي بَابِ التَّحْقِيقِ وَنَبَا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُصْ
الْصَّغَرُ وَالْأَخْرَجَ بِنَجْرِجِ الدَّودِ وَبِالْفَرْجِ فَطَرَّ وَمَا
شَاكَ لَكَ فِي بَابِ الشُّرُوبِ وَنَبَا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُصْ
أَلَّا رَأَى أَرْجَا خَالِصًا مِنَ الزَّمْرِ عَى وَبَالَتَ عَلَيْهِ وَلَقِيَهَا
سِرًّا وَنَبَا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُصْ إِذْ رَأَى الْخَلْقَ إِذَا رَأَى نَفْسًا مَانَتْ
وَإِذَا رَأَى النَّاسَ مَا تَرَى وَكَذَلِكَ جَمَعَ لِكُلِّ بَابٍ وَأَنَّ الصَّاحِبَ
وَهِيَ الدَّابَّةُ الْعَظِيمَةُ لِمَا عَانَ كَسَاطُهَا بِأَكْبَرِ مِنْ تَحْقِيقِهَا
مَقْدَارُهَا كَبَرِهَا وَنَبَا وَبَدَأَ رَجُلًا بِهَا نَوَافِيسَ فَمَدَّ هَذِهِ الْأَخْرَجَ
لِتَقْلُهَا مَا صَدَقَتْ فِي هَذَا الْوَدَى مِنْ وَاحِلِ الْبَيْتِ فَرَفَعَ أَحَدُهَا
إِلَى مَقْتَبَحِهَا لِنَظَرِهَا بِهَا فَتَقْصِدُ هَامَةً أَلَا عَى لِنَفْسِهَا
فَقَالَهَا بِأَعْيُنِهَا وَهِيَ صَادِقَةٌ فِي نَظَرِهَا بِهَا فَتَقَرَّرَتْ فَتَاكَلَهَا
ثَلَاثَ لَدَائِبَ وَتَحْقِيقُهَا مِنْ وَرَثَةِ الْأَخْرَجِ خَوَافِهَا مِنَ الْفَرْجِ وَهِيَ
مِنْ خَوَافِهَا لِنَظَرِهَا بِالْهَامِ بَعْضُهَا بِبَعْضٍ وَأَعْيُنُهَا وَالسَّكَمِ
وَمِنْهَا الْكَلْبُ وَالضَّبَّةُ السَّرِجَاءُ إِذَا سَمَتْ ظِلَّهَا بِالْكَسْبِ
عَلَى لَحْمِ الْخَبَلِ سَقَطَ سِرِّيًّا مِنْ غَيْرِهَا إِلَى حَيْثُ كَانَ فِيهَا
النَّاسُ وَأَمَّا الْبُحَارُ وَهِيَ مِنَ الْبُحَارِ نَابِلَةٌ وَأَلَا عَى
وَقَبْرُهَا لَهَا إِسْمُهَا صَوْنُ الْبُحَارِ مِنْ مَنَاطِهَا نَهْنُ وَلَا تَفْتَدُ
أَلَا عَالِهَا مِنْ مَنَاطِهَا لِنَفْسِهَا مِنْ الْخَوَافِ مِنْ مَنَاطِهَا لِنَفْسِهَا
وَالْقَلْبُ مِنْ حَبْرِيٍّ بِمَكْرٍ لَطِيفٍ أَنْ يَزُولَ حَتَّى يَبْرُحَ إِلَيْهَا لَعَلَّهَا
هَوَاسُهَا مِنْ مَنَاطِهَا فَإِنَّ ذَلِكَ بَكُونُ سَاعٍ وَأَوْحَى فَاغَمَّ

وَنَبَا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُصْ مِنْ ذَلِكَ فَادَّعَى أَنَّهُ جَاءَهُ عَلَى صَاحِبِهِ
سِرًّا هَذَا فِي بَابِ التَّحْقِيقِ وَنَبَا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُصْ
الْصَّغَرُ وَالْأَخْرَجَ بِنَجْرِجِ الدَّودِ وَبِالْفَرْجِ فَطَرَّ وَمَا
شَاكَ لَكَ فِي بَابِ الشُّرُوبِ وَنَبَا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُصْ
أَلَّا رَأَى أَرْجَا خَالِصًا مِنَ الزَّمْرِ عَى وَبَالَتَ عَلَيْهِ وَلَقِيَهَا
سِرًّا وَنَبَا أَنَّهُ لَمْ يَخْلُصْ إِذْ رَأَى الْخَلْقَ إِذَا رَأَى نَفْسًا مَانَتْ
وَإِذَا رَأَى النَّاسَ مَا تَرَى وَكَذَلِكَ جَمَعَ لِكُلِّ بَابٍ وَأَنَّ الصَّاحِبَ
وَهِيَ الدَّابَّةُ الْعَظِيمَةُ لِمَا عَانَ كَسَاطُهَا بِأَكْبَرِ مِنْ تَحْقِيقِهَا
مَقْدَارُهَا كَبَرِهَا وَنَبَا وَبَدَأَ رَجُلًا بِهَا نَوَافِيسَ فَمَدَّ هَذِهِ الْأَخْرَجَ
لِتَقْلُهَا مَا صَدَقَتْ فِي هَذَا الْوَدَى مِنْ وَاحِلِ الْبَيْتِ فَرَفَعَ أَحَدُهَا
إِلَى مَقْتَبَحِهَا لِنَظَرِهَا بِهَا فَتَقْصِدُ هَامَةً أَلَا عَى لِنَفْسِهَا
فَقَالَهَا بِأَعْيُنِهَا وَهِيَ صَادِقَةٌ فِي نَظَرِهَا بِهَا فَتَقَرَّرَتْ فَتَاكَلَهَا
ثَلَاثَ لَدَائِبَ وَتَحْقِيقُهَا مِنْ وَرَثَةِ الْأَخْرَجِ خَوَافِهَا مِنَ الْفَرْجِ وَهِيَ
مِنْ خَوَافِهَا لِنَظَرِهَا بِالْهَامِ بَعْضُهَا بِبَعْضٍ وَأَعْيُنُهَا وَالسَّكَمِ
وَمِنْهَا الْكَلْبُ وَالضَّبَّةُ السَّرِجَاءُ إِذَا سَمَتْ ظِلَّهَا بِالْكَسْبِ
عَلَى لَحْمِ الْخَبَلِ سَقَطَ سِرِّيًّا مِنْ غَيْرِهَا إِلَى حَيْثُ كَانَ فِيهَا
النَّاسُ وَأَمَّا الْبُحَارُ وَهِيَ مِنَ الْبُحَارِ نَابِلَةٌ وَأَلَا عَى
وَقَبْرُهَا لَهَا إِسْمُهَا صَوْنُ الْبُحَارِ مِنْ مَنَاطِهَا نَهْنُ وَلَا تَفْتَدُ
أَلَا عَالِهَا مِنْ مَنَاطِهَا لِنَفْسِهَا مِنْ الْخَوَافِ مِنْ مَنَاطِهَا لِنَفْسِهَا
وَالْقَلْبُ مِنْ حَبْرِيٍّ بِمَكْرٍ لَطِيفٍ أَنْ يَزُولَ حَتَّى يَبْرُحَ إِلَيْهَا لَعَلَّهَا
هَوَاسُهَا مِنْ مَنَاطِهَا فَإِنَّ ذَلِكَ بَكُونُ سَاعٍ وَأَوْحَى فَاغَمَّ

leriyle de anılır. Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Ömer ve Muâviye b. Ebû Süfyan gibi sahâbilerden hadis rivayet etti. Ondan da Eyyûb es-Sahtiyânî, Amr b. Dînâr, Katâde b. Diâme gibi muhaddisler rivayette bulundular. Hocası Abdullah b. Abbas onun bilgisini takdir etmiş, aralarında Câbir varken Basralılar'ın kendine fetva sormalarını anlamsız bulmuştur. Nitekim Câbir Hasan-ı Basrî'nin Basra'da bulunmadığı zamanlarda halka fetva verirdi. Bir hac mevsiminde tavaf sırasında ona rastlayan Abdullah b. Ömer, Basra fakihi olması sebebiyle kendisine nasihatte bulunmuş, Kur'an ve Sünnet'e dayanmayan bir fetva vermemesini söylemiş, aksi halde hem kendini hem de başkalarını helâk edeceğini hatırlatmıştır.

Câbir, Hâricîler'in bir kolu olan İbâziyye fırkasının en önemli simalarından biri sayılır. Bazı İbâzî kaynaklar onu "umdetü'l-İbâziyye", "aslî'l-mezheb" gibi sıfatlarla anmaktadır. Hatta onun takip ettiği uzlaşmacı siyaset sonucu İbâzîler'i diğer Hâricîler'in uğradığı sıkıntılardan kurtardığı ve Ehl-i sünnet'e yaklaştırdığı kabul edilmektedir. Ancak biyografik kaynaklarda müştereken yer verilen bir rivayete göre Câbir İbâzîler'le ilgili bulunmadığını, böyle bir mensubiyetten Allah'a sığındığını söylemiştir. Nitekim tanınmış kumandan Mühelleb b. Ebû Süfre'nin kızı Hind Câbir'in evlerine sık sık geldiğini, kendisine nasihatte bulunduğunu, fakat hiçbir zaman kendisini İbâzîliğe davet etmediğini kesin bir dille ifade etmektedir.

Kur'an-ı Kerim'i en iyi bilenlerden biri olan Câbir devrin müfessirleri arasında sayılmaktadır. Ayrıca İbâzî olduğu yolundaki iddialara rağmen güvenilir bir râvi ve zâhid bir kimse olarak kabul edilmekte, rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almaktadır. Fakirlere yardım etmenin nâfile hacdan üstün olduğunu belirtmiş ve Kureys kabilesinden olmayanların da halife seçilebileceğini söylemiştir.

Bir gözü görmeyen Câbir sakalını sarıya boyardı. Öldüğü zaman kendisini hanımının yıkamasını vasiyet etmişti, vefat edeceği sırada bir şey arzu edip etmediği sorulduğunda Hasan-ı Basrî'yi görmek istediğini söylemişti. Öldüğü zaman talebesi Katâde, "Bugün Iraklılar'ın en âlimi öldü" demiştir.

93'te (711-12) vefat eden Câbir'in ölüm yılını 103 (721) ve 104 (722) olarak zikredenler de vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳāt*, VII, 179-182; Buhârî, *eṭ-Târîḫü'l-kebir*, II, 204; *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, II, 494-495; Ebû Nuaym, *Hilye*, III, 85-91; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 481-483; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 67; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, IV, 434-436; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IX, 93-95; İbn Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, II, 38-39; Şemmâhî, *Kitâbü's-Siyer*, Kahire 1301, s. 70-77; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I, 101; Sezgin, *GAS*, I, 586; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, I, 123; E. Ruhi Fiğlalı, *İbâdiye'nin Doğuşu ve Görüşleri*, Ankara 1983, s. 83-88, 95, 137; R. Rubinacci, "Djâbir b. Zayd" *EI*² (İng.), II, 359-360.

İSMAİL L. ÇAKAN

CÂBİYE

(الجابية)

Suriye'de Hz. Ömer'in ziyaretleriyle meşhur olan ordugâh şehri.

Dimaşk'ın 80 km. kadar güneybatısında Havran bölgesindeki Cevlân'da, bugünkü Nevâ'ya çok yakın bir yerde kurulmuş bir şehirdi. Câbiyetülcevlân veya Câhiliye döneminde Gassânîler'in idarî merkezlerinden biri olduğu için Câbiyetülmülûk diye de meşhurdur. Dimaşk'ın güneybatı tarafındaki kapisına bugün de Bâbülcâbiye denilmektedir.

Câbiye, Hz. Ebû Bekir devrinde Suriye'de ilk fethedilen yerler arasında zikredilir. İslâm fetihleriyle birlikte önemi artan Câbiye Dimaşk askerî bölgesinin (cünd) merkezi oldu ve burada bir cami ile minber yapıldı. Emevî Halifesi Süleyman b. Abdülmelik'in (715-717) bu merkezi Halep'in kuzeyindeki Dâbık'a nakletmesine kadar Câbiye bu durumunu muhafaza etmiştir. Vermük Savaşı sırasında Bizanslılar'la burada küçük bir çarpışma olmuş ve savaşta alınan ganimetler burada toplanmıştır.

Muâviye zamanından itibaren Dimaşk'ı bile gölgede bırakan ve İslâm tarihinde Câbiye'ye unutulmaz bir ün kazandıran husus, Hz. Ömer'in halife olarak burayı ziyaret etmesidir. Hz. Ömer hristiyanların Kudüs'ü bizzat halifeye teslim etmek istedikleri için Câbiye'ye geldiği ve oradan Kudüs'e geçtiği ya da Hıms'ı muhasara etmekte olan Ebû Ubeyde'ye yardım etmek için geldiğine dair rivayetler olmakla beraber Hz. Ömer'in fetihlerden sonra ele geçen toprakların durumunu tanzim ve gayri müslim halkın statülerini tayin etmek, başkumandan Ebû Ubeyde ve diğer kumandanlarla istişarelerde bulunmak ve onları teftiş etmek üzere Câbiye'ye gelmiş olduğuna dair olan rivayet daha doğru kabul edilmektedir.

Seyahatin tarihi hakkında 15 ile 18 (636-639) yılları arasında değişen çeşitli rivayetler vardır. Vâkıdî halifenin 16 yılı Safer ayında (Mart 637) Câbiye'ye geldiğini ve orada yirmi gün kalarak ganimetleri taksim ettiğini söyler. Hz. Ömer'in Câbiye'de ashâb-ı kirâmın ileri gelenlerinin ve Suriye'deki bütün emirlerin katılmasıyla yaptığı bu önemli toplantı "yevmü'l-Câbiye", orada okuduğu hutbe de "hutbetü'l-Câbiye" adıyla meşhur olmuştur. Hz. Ömer bu hutbesinde Kur'an'dan bir şey sormak isteyenlere Übey b. Kâ'b'ı, fıkıh için Muâz b. Cebel'i, ferâiz* için de Zeyd b. Sâbit'i tavsiye etmiş, fey* gelirlerini taksim ederken göz önüne alacağı esasları sıralamış, savaşla ele geçen toprakları ganimet gibi dağıtmayacağını beyan etmiş, bu arada müslümanlara bazı nasihatlerde bulunmuş ve gayri müslimlerle münasebetlerinde dikkat edecekleri hususlara işaret etmiştir.

Hz. Ömer'in Medine'de yerine Hz. Ali'yi vekil bırakarak ileri gelen birçok sahâbenin iştirakiyle gerçekleştirdiği bu seyahati ve Câbiye'deki hutbesi İslâm kaynaklarında önemli bir yer işgal eder. Lammens'e göre divan teşkilâtının temeli Câbiye'deki toplantı sırasında atılmıştır (İA, III, 5).

Emevî hilâfesinde iktidarın Süfyanîler'den Mervânîler'e geçişi de Câbiye'de gerçekleşmiştir. Emevîler II. Muâviye'nin ölümünden sonra kime biat edileceği hususunda karar vermek üzere burada toplanmışlar ve 3 Zilkade 64 (22 Haziran 684) tarihinde Mervân b. Hakem'e biat etmişlerdir. Abbâsîler zamanında hemen hiçbir önemi kalmayan Câbiye Dimaşk'a bağlı küçük bir yerleşim merkezi haline geldi.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 18, 26, 38, 51; III, 125; İbn Mâce, "Aḥkâm", 27; Tirmizî, "Fiten", 7, "Sıfatü'l-cenne", 23; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳāt*, II, 348, 359; III, 283; V, 25, 41, 226; İbn Zencûye, *el-Emvâl* (nşr. Şâkir Zib Feyyâz), Riyad 1406/1986, I, 195, 271, 385-386, 389, 428, 430; II, 499, 574-575; Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîḫ*, I, 463-464; III, 292, 305; Belâzürî, *Fütûḫ (Fayda)*, s. 162, 174, 176, 185, 198, 216; a.mlf., *Ensâb*, Süleymaniye Ktp., Reisü'l-küttâb, nr. 597-598, II, vr. 297^b; İbn Hurdâzbih, *el-Mesâlik ve'l-memâlik*, s. 77; Taberî, *Târîḫ* (de Goeje), I, 2108, 2360, 2401-2412, 2500-2503, 2522-2523; II, 473, 474, 477; Bekrî, *Mu'cem*, I, 355; İbn Asâkir, *Târîḫü Dimaşk*, I, 553-559; a.e., Süleymaniye Ktp., Damed İbrâhim Paşa, nr. 879, VIII, vr. 66^b-68^a; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, II, 91-92, 416-417; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VII, 55-60, 75-79; el-Kâmusü'l-İslâmî, I, 550; Cevâd Ali, *el-Mufaṣṣal*, III, 422, 440; H. Lammens, "Câbiye", *IA*, III, 5-6; a.mlf. — [J. Sourdel-Thomine], "al-Djâbiya", *EI*² (Fr.), II, 369-370.

MUSTAFA FAYDA